

Apáthi Imre (Kömény Móka) és Szeleczy Zita (Gondos Magdolna) az *Énekes madár* című darabban 1939. szeptember 16-án a Nemzeti Színházban (OSZMI Fotótár, ismeretlen fényképész felvétele)

Tamási Áron:

Énekes madár

/// (részlet)

IZSÁK JÓZSEF

Tamási Áron legsikerültebb, legköltőibb színpadi műve az *Énekes madár*, a csodatevő szerelem, a fiatalság, a tiszta erények győzelme az emberi gonoszság és rosszindulat felett. [...]

A mű lényegében három motívumból szövődik: meséből, játékból és költészetből, s mivel a darabnak e három eleme rendkívül közel áll egymáshoz, azért érezzük arányaiban szépnek, ornamentikájában megkapónak, akár egy díszes faragású székely kaput, melyen át egy különös világ tárja fel titkait és kísértéseit. [...]

Németh László tapint rá kitűnő lényeglátással arra, hogy a mű három felvonása, mint a mesében annyiszor, ugyanannak a történetnek a megisméltése, három erősödő fokon. Két gyöngéd lélek boldogságát az ármánykodó emberi irigység meg akarja rontani. Az első felvonásban a két öreg legényben fogan meg a kívánság a szép fiatal Magdóért, a második felvonásban a két vénlány kínálkozik fel a fiatal legénynek, Mókának, s miután Magdó és Móka egymás után kikoszorazzák széptevőiket, összefognak a vének a fiatalok ellen, hogy elpusztítsák őket. A harmadik felvonás ennek az ármánykodásnak a kísérlete és kudarca. Tökéletesebben megkomponált szerkezetet el sem lehet képzelni ennél. Párhuzamos és metsző vonalakkal lehetne ábrázolni az ellentétes erők találkozását és összezapását. Nem kevésbé művészi megoldott a mese átsiklása játékba. Tamási mintegy összekacsint hőseivel, mert ők is tudják, hogy a fal kimozdítása, a bűvös erejű madártojás, az égfele emelkedő diófa, a Mókát elnyelő kút csak játék. [...]

Ezek a csodás elemek sem önmagukban valók e játékban, hiszen mindnek szimbolikus értelme van, jelentésességükkel a darab végső kicsengését erősítik. A fal elmozdítása a szerelem hatalmát, erejét, a felfelé nyúló diófa a szerelemben való emelkedettséget, a nászágyon éneklő madárként felrepülő két fiatal pedig a szabad szárnyalást, az egész együtt a csodálatos érzésnek a mindenhatóságát érzékelteti. Az

író remek ösztönrel figyelmeztet arra, hogy mit és mennyit kell halálosan komolyan vennünk ebből a játékból. Van egy pillanat, amikor a havasi balladák komor szellői törnek be a színre, amikor mármár megdermed a jókedv, mintha csak a mesebeli boszorkányvár fúriái szabadultak volna el. A vérszomjas, alantás bosszú és indulatok kísértetjárása ez a második felvonás végén. A mese és játék szinte balladába komorul. Persze csak azért, hogy fényesebb legyen a jóság, feketébb a gonoszság, teljesebb a győzelem és megérdemeltebb a kivívt boldogság. És itt telik ki Magdó és Móka megpróbált, megszenvedett szerelmének költészete, amely elnémihatatlan mellékszólamlként kíséri a játékot, s a darab végén az égi csillagok két felreppenő madár énekében gyönyörködhetnek. Az *Énekes madár* a *Csongor és Tünde* mellett egyik legszebb drámában írott szerelmi „eposzunk”, a személyes átélés, a lírai részvétel csak növeli költői és emberi hitelét.

Szeleczy Zita (Gondos Magdolna), Ághy Erzsébet (Gondos Regina), Hosszú Zoltán (Préda Máté) az *Énekes madár* című darabban 1939. szeptember 16-án a Nemzeti Színházban (OSZMI Fotótár, ismeretlen fényképész felvétele, részlet)